

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра романо-германської філології та перекладу з німецької мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Організація німецькомовного спілкування на практичних заняттях у
немовних закладах вищої освіти**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Студента VI курсу 643 групи

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.043 Германські мови та
літератури (переклад включно),

перша – німецька

Лавренюка Антона Олеговича

Керівник: к.ф.н., доцент б.в.з.

Кіршова Ольга Володимирівна

Рецензент: к.ф.н., доцент б.в.з.

Мусафір Валерія Факімівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS ____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ГОВОРІННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	6
1.1. Сучасні цілі та принципи навчання німецької мови для професійного спілкування у вищих навчальних закладах України	6
1.2. Психологічні передумови організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти	11
1.3. Форми роботи для формування німецькомовної компетентності у говорінні студентів нефілологічних спеціальностей	15
Висновки до Розділу 1	21
РОЗДІЛ 2	22
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	22
2.1. Етапи і цілі формування мовленнєвої компетентності у говорінні студентів немовних закладів вищої освіти.....	22
2.2 Типологія вправ для розвитку вмінь діалогічного мовлення	25
2.3. Система вправ для організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти	39
Висновки до Розділу 2	49
Висновки.....	50
Список використаних джерел.....	53

ВСТУП

В контексті інтернаціоналізації вищої освіти та зростаючої потреби у багатомовній компетентності у глобалізованому світі особливе місце відводиться навчанню німецької мови.

По-перше, з розвитком інтернаціоналізації вищої освіти зростає акцент на необхідності розвитку навичок студентів у спілкуванні кількома мовами. Німецька мова, як одна з основних мов в Європі та важлива мова у академічних та бізнес-колах, займає особливе місце в цьому контексті. Здатність ефективно спілкуватися німецькою може відкрити двері до різноманітних можливостей як у академічній, так і професійній сфері, особливо у німецькомовних країнах або у міжнародних організаціях, де німецька є ключовою мовою.

По-друге, це не просто вивчення мови, а й розуміння культурних нюансів та суспільних норм німецькомовних країн. Таке розуміння культури важливе для студентів, які можуть працювати або співпрацювати з колегами з цих регіонів у своїй майбутній кар'єрі. Це також готує студентів до роботи в різноманітних командах та адаптації до різних культурних середовищ у їхній майбутній кар'єрі.

Однак, інтеграція німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти також представляє певні виклики. Цим питанням до нас займалися такі українські дослідники, як: Склярєнко Н.М., Тарнопольський О.Б., Адамович А.Є. та Черниш В.В. та іноземні дослідники: Бахман Л., та Фанк Ш., однак це питання не було досліджене до кінця. Це вимагає ретельного проектування навчальних програм, щоб забезпечити ефективну інтеграцію мовного навчання з предметно-специфічним змістом. Крім того, викладачі повинні бути забезпечені необхідними навичками для роботи із студентами з різними рівнями володіння мовою. Всі ці фактори і зумовлюють **актуальність даного дослідження.**

Об'єктом дослідження є процес організації німецькомовного спілкування студентів немовних вищих навчальних закладів.

Предметом дослідження є методи та підходи до організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях, а також вплив цих методів на розвиток навичок говоріння та культурної компетентності студентів.

Мета цього дослідження полягає у вивченні процесу організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти.

Для досягнення мети, нами були поставлені наступні **завдання**:

- визначити сучасні цілі та принципи навчання німецької мови для професійного спілкування у вищих навчальних закладах України;
- дослідити психологічні передумови організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти;
- проаналізувати форми роботи для формування німецькомовної компетентності у говорінні студентів нефілологічних спеціальностей;
- визначити етапи і цілі формування мовленнєвої компетентності у говорінні студентів немовних закладів вищої освіти;
- уточнити типологію вправ та завдань для розвитку вмінь діалогічного мовлення;
- скласти систему вправ та завдань для організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти.

Методи дослідження:

- узагальнення досвіду навчання діалогічного мовлення німецькою мовою у немовних закладах вищої освіти;
- опрацювання наукових джерел з методики навчання іноземної мови та суміжних з нею наук;
- наукове спостереження процесу організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в обґрунтуванні критеріїв розробки системи вправ завдань для організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти.

Практичне значення магістерської роботи полягає у розробці системи вправ та завдань для навчання діалогічного мовлення німецькою мовою студентів нефілологічних спеціальностей.

Апробація дослідження здійснювалась протягом проходження асистентської практики в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили.

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ГОВОРІННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сучасні цілі та принципи навчання німецької мови для професійного спілкування у вищих навчальних закладах України

У вищих навчальних закладах України відбулися значущі зміни у ставленні до вивчення німецької мови, відповідно до потреб сучасного світу. Сучасні цілі та методи навчання німецької мови для професійного спілкування тепер враховують вимоги ринку праці та академічні стандарти.

Зазвичай виділяють п'ять головних цілей в навчанні мови як другої іноземної: практичну, освітню, виховну, розвивальну та професійну. Для формування практичної та професійної мети навчання, необхідно в першу чергу розуміти, на якому рівні володіння іноземною мовою мають бути студенти та якими вміннями та навичками вони повинні оволодіти під час навчання. Згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, практична мета вивчення іноземної мови полягає у практичному оволодінні студентами навичками мови в рамках професійної сфери на рівні А2 для другої іноземної мови[9]. Іншими словами, основною метою навчання є формування високого рівня мовної компетенції разом зі всіма її складовими компонентами, включаючи навички, вміння, знання та комунікативні здібності.

Як вже було зазначено, під поняттям "професійно орієнтованого усного спілкування" ми маємо на увазі форму спілкування, що охоплює сприймання та вираження усних висловлювань як у діалогічній, так і монологічній формі мовлення, а також передбачає проведення комунікативної діяльності в сферах соціальної та особистісної сфери, а також взаємодію між учасниками спілкування в рамках професійної діяльності. Для досягнення практичної мети навчання необхідно розглянути, якими знаннями, навичками та вміннями мають оволодіти

студенти. Питання формування знань, навичок та вмінь є важливою частиною навчального процесу, і тому детальніше розглянемо, які знання, уміння та навички необхідні для формування професійно орієнтованого усного спілкування мовою.

Наприклад, за Павловською Л. І. (2014), освітня мета передбачає розширення кругозору майбутніх соціальних працівників та набуття ними знань про особливості соціальної сфери в Німеччині, аналіз проблем, що існують у сфері соціальної роботи та відображають сучасний стан цих питань. Формування знань про лінгвістичну структуру німецької мови сприяє досягненню практичної мети.

Розвивальна мета передбачає в першу чергу розвиток мовних, мовленнєвих, комунікативних та когнітивних навичок, а також психічних механізмів тощо.

Виховна мета спрямована на формування позитивного ставлення до іноземної мови у студентів. Вона також передбачає виховання культури спілкування у соціальній сфері, як з колегами, так і з клієнтами, а також розуміння важливості професійної комунікації в умовах міжкультурної діяльності та професійного розвитку.

Але у нашому дослудженні ми спиратимемось на Рамкову програму з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України, як основний документ, згідно із якого має відбуватися навчання.

Основною метою навчання німецької мови за професійним спрямуванням є розвиток у студентів професійно-орієнтованої міжкультурної комунікативної компетентності.

Так, за визначенням Мороз О. – «професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетентність охоплює навички і вміння, які забезпечують ефективну професійну діяльність у різних сферах спілкування в багатонаціональному середовищі, використовуючи іноземну мову та невербальні засоби спілкування». (Мороз О., 2014)

Ця компетентність є результатом взаємодії та комплексної реалізації визначених цілей, які представлені моделлю формування професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетентності.

Іншомовна комунікативна компетентність – це сукупність навичок, умінь та знань, яка дає студентам можливість вдосконалювати свої навички в читанні, аудіюванні, письмі та говорінні, а також розвивати аналітичне та систематизуюче мислення.

Розвиток іншомовної комунікативної компетенції дозволяє студентам:

- Вдосконалювати навички читання, аудіювання, письма та усного висловлювання для розвитку вмінь роботи з інформацією з різних джерел. Це базується на вже наявних знаннях про світ, дозволяючи аналізувати, систематизувати, добирати та передавати інформацію.
- Формувати власну думку на основі здобутої інформації, обґрунтовувати її і надавати необхідні пояснення.
- Розпізнавати наміри повідомлення, що відповідають різновидам текстів за граматичними структурами і правилами, та розуміти і переносити їх на адекватні ситуації.

Соціокультурна компетентність визначається як вміння та готовність застосовувати комплекс знань з соціолінгвістики, соціопсихології, країнознавства та міжкультурних аспектів для досягнення взаєморозуміння між особами або групами, представниками різних соціальних середовищ. В контексті соціокультурного оточення це сприяє таким аспектам, як:

- Розуміння спільного та відмінного між культурами: Допомагає осмислювати подібності та відмінності між різними культурами, сприяє усвідомленню різноманіття та взаємодії між ними.
- Розпізнавання та подолання упереджень: Допомагає визначати та подолати стереотипи та упередження, сприяючи об'єктивному сприйняттю інших культур.
- Сприяння толерантності: Поштовх для взаємоприйняття різниці та підтримки різноманітності, сприяє створенню відкритого та толерантного середовища.

- Створення основ для міжкультурних обмінів: Сприяє формуванню зв'язків і обміну досвідом між представниками різних культур.
- Допомога в діяльності в суспільстві та міжнародних зв'язках: Надає підтримку свідомому та відповідальному взаємодії як на рівні власного суспільства, так і в міжнародному контексті.
- Формування цінностей і норм поведінки: Зміцнює прагнення та здатність до відповідальності за власні дії відповідно до встановлених цінностей та норм.

Цей концепт також сприяє формуванню цінностей і норм поведінки, які підсилюють відповідальність за особисту діяльність.

Фахова компетентність визначається як здатність професійно, самостійно та відповідально розв'язувати стандартні завдання. Вона включає в себе фахові навички та знання, досвід, розуміння специфіки фахового постановки питання та міжпредметних взаємозв'язків. Крім того, до фахової компетентності входить уміння цілеспрямовано та технічно бездоганно вирішувати професійні проблеми. Фахова компетентність передбачає вирішення стандартних завдань на професійному рівні, володіння фаховими навичками і знаннями, а також здатність ефективно розв'язувати професійні завдання і проблеми. На заняттях з німецької мови розвиваються навички володіння основними професійними вміннями та взаємодія з фаховим вмістом у комунікативних ситуаціях.

На заняттях з німецької мови розвиваються навички та вміння, такі як:

- Володіння основними вміннями на загальному професійному рівні: Розвиток загальних професійних навичок, які є основою для подальшого вивчення та впровадження фахової мови.
- Розкриття та відтворення фахового змісту комунікативними прийомами зі специфічним фаховим наповненням: Навчання висловлювати та розуміти специфічний фаховий контекст, використовуючи відповідні комунікативні стратегії.

Отже, фахова компетентність на уроках німецької мови формується шляхом розвитку цих навичок та вмінь, сприяючи вивченню мови в професійному контексті з ефективністю та відповідно до вимог сучасного освітнього середовища. Таким чином, всі вищезгадані компетентності і формують сучасні цілі навчання німецької мови для професійного спілкування у вищих навчальних закладах України.

На думку Г.В. Єльнікової, фахова компетентність - охоплює вміння застосовувати навчальні знання та вміння в конкретних професійних ситуаціях, де використання німецької мови може бути важливим. Наприклад, це може включати здатність спілкуватися з німецькомовними колегами або клієнтами, проводити ділові переговори, підготовляти професійну документацію або презентації на німецькій мові.

В той час, як навчальна компетентність включає знання та розуміння основних принципів мови, таких як граматики, лексики, фонетики та синтаксис. Це вміння читати, писати, розуміти і вільно використовувати мову в різних ситуаціях. Навчальна компетентність також може включати знання культурних аспектів німецькомовних країн, їхню історію, традиції та способи життя.

Сучасна методична наука визначає дидактичні та методичні принципи навчання. У зв'язку з особливостями організації навчальної діяльності студентів немовних вищих навчальних закладів, ми визначаємо наступні принципи навчання: індивідуалізація, активність, диференціація, інтеграція з іншими дисциплінами фаху, використання автентичних навчальних матеріалів, спрямованість на комунікацію та ситуативна організація навчання.

Принцип індивідуалізації враховує індивідуально-психологічні особливості студентів, які можуть впливати на їх успішність у навчальному процесі взагалі. При врахуванні цих індивідуально-психологічних особливостей майбутніх фахівців відбувається формування їхнього індивідуального стилю навчально-пізнавальної діяльності [5, с. 59].

Принцип активності покликаний стимулювати активну мовленнєво-розумову діяльність, що включає активне використання пам'яті, уваги, сприйняття

та мислення. Цей принцип також включає в себе активізацію здатності використовувати лексичний матеріал, мовні формули та шаблони мовлення.

Принцип диференціації та інтеграції навчання передбачає розділення та об'єднання різних аспектів мовленнєвої діяльності. Інтеграційний підхід включає в себе взаємозв'язок навчання мови (фонетики, граматики, лексики) та мовленнєвої діяльності (усного спілкування, що включає говоріння та слухання). У нашому дослідженні інтеграційний компонент передбачає взаємозв'язане розвиток навичок та вмінь в межах мовленнєвої та мовної компетентності. Цей принцип відображає реальний спосіб використання мови в спілкуванні, де комуніканти одночасно використовують різні аспекти мовленнєвої діяльності [6, с. 87].

Принцип диференціації включає в себе розуміння психофізіологічних процесів формування усного спілкування і використання спеціальних вправ, які сприяють розвитку окремих аспектів мовленнєвої діяльності.

Принцип інтеграції з дисциплінами фаху враховує взаємозв'язок між процесом навчання іноземної мови і дисциплінами, що стосуються конкретної спеціальності. Ця взаємодія сприяє професійній орієнтованості у навчальній діяльності. Ми дотримуємося цього принципу при виборі навчального матеріалу, створенні тематичних полів для навчання та розробці вправ.

Принцип автентичності навчальних матеріалів передбачає використання в навчальній діяльності матеріалів, які є автентичними і, зокрема, відображають справжні ситуації, які є важливими, цікавими і типовими для професійного спілкування носіїв мови [7, с. 125]. Під автентичними навчальними матеріалами ми розуміємо матеріали, які були створені носіями мови для спілкування між собою, а не для навчання іноземної мови як такої [8, с. 242].

1.2. Психологічні передумови організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти

Так, організація ефективного німецькомовного спілкування на практичних заняттях у закладах вищої освіти вимагає глибокого розуміння психологічних передумов.

Розглядаючи психологічні передумови організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у німецьких мовних закладах вищої освіти, перше, що варто врахувати, це мотивація студентів. Мотивація грає важливу роль у процесі вивчення іноземних мов. Чим сильніше студенти мотивовані до засвоєння німецької мови, тим більше вони приділяють уваги активному спілкуванню та розвитку мовних навичок. Однак, мотивація може бути різною для кожного студента, і важливо розробляти індивідуалізовані підходи для стимулювання інтересу до мови. Наприклад, деякі студенти можуть бути зацікавлені в культурі та історії Німеччини, тоді як інші можуть шукати можливості для подальшого професійного розвитку через знання німецької мови [8].

Крім того, психологічні аспекти включають в себе індивідуальні особливості студентів, такі як рівень комунікативних навичок, самооцінка та віра в свої здібності. Необхідно враховувати ці аспекти при розробці педагогічних стратегій для підтримки студентів у навчанні. Забезпечення психологічного комфорту та відчуття успіху у спілкуванні може значно покращити навчальний процес.

Розглядаючи психологічні особливості студентів, які навчаються німецькій мові як іноземної, можна визначити кілька факторів, що впливають на їхню здатність до ефективного спілкування на практичних заняттях [9].

– Страх перед помилками: Багато студентів, особливо на початкових етапах навчання, бояться робити помилки під час спілкування. Цей страх може стримувати їх і заважати виразно та впевнено висловлювати свої думки. Важливо створити сприятливу атмосферу, де помилки беруться як частина процесу навчання і не призводять до втрати самооцінки.

– Соціокультурні різниці: Студенти з різних культур можуть мати різний ступінь відкритості до інших культурних звичаїв та способів спілкування. Деякі можуть відчувати страх або незручність при взаємодії з носіями мови або представниками інших культур. Це може впливати на їхню впевненість у спілкуванні та готовність використовувати мовні навички на практиці.

– Самооцінка та віра в свої здібності: Самооцінка грає важливу роль у здатності студентів ефективно спілкуватися на іноземній мові. Студенти, які вірять

у свої здібності та мають позитивну самооцінку, зазвичай сміливіше виражають свої думки та більше прагнуть до активного спілкування.

- Психологічний клімат у групах студентів має значний вплив на якість німецькомовного спілкування. Створення сприятливого психологічного середовища є важливим фактором для покращення мовних навичок студентів.

- Взаємопідтримка та емпатія грають ключову роль у цьому процесі. Коли студенти відчувають, що їх розуміють та підтримують, особливо у вивченні іноземних мов, це сприяє створенню довіри і більш відкритої комунікації.

Отже, важливо створювати позитивну атмосферу в групі. Це може бути досягнуто шляхом підтримки позитивних взаємин, заохочення активної участі, та відзначення успіхів студентів [10].

Групова динаміка та взаємодія між студентами можуть суттєво вплинути на їхню здатність ефективно спілкуватися на німецькій мові. Психологічний клімат визначається взаємовідношеннями, емоційним станом, рівнем взаєморозуміння та взаємопідтримки між студентами в групі. Якщо група створює позитивний та підтримуючий клімат, це сприяє вільному обміну думками, стимулює студентів бути більш активними та відкритими в спілкуванні на німецькій мові.

На відміну від цього, негативний психологічний клімат, такий як конфлікти в групі, негативні стереотипи, або недружні відносини, може створити стрес і перешкоди для вільного спілкування. Студенти можуть відчувати сором або неувереність у собі через страх бути осудженими або не прийнятими в групі. Такі негативні досвіди можуть значно ускладнити процес вивчення мови та спричинити втрату мотивації для спілкування на німецькій мові.

Розуміння цих психологічних аспектів може допомогти викладачам покращити організацію навчального процесу та забезпечити більший успіх студентів у вивченні німецької мови на практичних заняттях.

Іншим важливим психологічним аспектом є самоперцепція студентів. Вони можуть мати стереотипи та очікування щодо своєї здатності спілкуватися на іноземній мові. Якщо студент вважає, що він не здатний володіти мовою на високому рівні, це може призвести до психологічного бар'єру і перешкодити

навчанню. Робота з психологами може допомогти студентам подолати цей бар'єр, підвищити їхню віру в власні здібності та створити позитивне самовідчуття щодо навчання мови [12].

Психічні процеси, які виникають під час усного спілкування, є важливим аспектом при створенні навчально-методичного комплексу з іноземної мови (німецька) для майбутніх соціальних працівників. Отже, необхідно розглядати особливості впливу цих психічних процесів на навчальну діяльність та механізми їх виникнення.

Ці психічні процеси є предметом дослідження багатьох вчених, які докладають великих зусиль для вивчення їх окремо та у взаємодії один з одним.

Наприклад, мислення та мова є нерозривно пов'язаними, утворюючи єдиний комплекс [13], що передбачає, що володіння іноземною мовою [14, с. 14] включає в себе здатність швидко узагальнювати великий обсяг іноземного матеріалу без попередньої підготовки, швидке згортання мислительного процесу під час виконання вправ іноземною мовою і швидку зміну напрямку думки під час вивчення іноземної мови [15, с. 89].

Мислення, як опосередковане узагальнене відображення дійсності в її найбільш суттєвих зв'язках і відносинах, відіграє ключову роль у вивченні іноземної мови [16, с. 15]. Однак оволодіння іноземною мовою на рівні мислення є кінцевим результатом навчання [17, с. 16]. Мислення породжує думки і ідеї, які спочатку формуються у внутрішньому мовленні. Процес мислення зазвичай виникає при виникненні конкретної проблеми або конфлікту та розвивається під впливом і цілей спілкування, що виникають, а також внутрішнього стану особи [18, с. 190]. У цьому контексті студенти можуть стикатися з труднощами під час мислення, оскільки під час формулювання своїх думок вони часто використовують рідну мову, а потім перекладають їх на іноземну мову. Це може ускладнити успішне володіння іноземною мовою [19, с. 53].

Висновок полягає в тому, що психологічні передумови мають важливе значення для організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у німецькомовних вищих навчальних закладах. Розуміння та урахування

психологічних аспектів, таких як мотивація студентів, страх перед мовним бар'єром, соціальна підтримка, самоперцепція, стрес та тривожність, сприяють покращенню результатів навчання та створенню сприятливого навчального середовища.

Важливо надавати студентам підтримку, підвищувати їхню віру в власні здібності та стимулювати до активного участі у спілкуванні на іноземній мові. Розробка індивідуальних підходів до навчання та спілкування, створення можливостей для мовної практики та взаємодії в мовному середовищі, а також надання позитивного фідбеку можуть сприяти поліпшенню психологічної готовності студентів до вивчення німецької мови та спілкування на ній.

1.3. Форми роботи для формування німецькомовної компетентності у говорінні студентів нефілологічних спеціальностей

У методичній літературі проблема формування іншомовної комунікативної компетентності в усному мовленні розглядається досить широко, і дослідники, такі як Тарнопольський (2006), Funk et al. (2014) та Буряк (2018), розробили різноманітні методики та рекомендації з цієї проблематики. Тому важливо розглянути, які форми роботи та методи навчання найбільш ефективні для формування німецької комунікативної компетентності в усному мовленні серед студентів нефілологічних спеціальностей.

Азімов А.Г. та Щукін А.Н. зазначають у «Новому словнику методичних термінів та понять (теорія та практика навчання мов)», що: «в літературі розглядаються наступні форми навчальної діяльності: а)самостійна робота, що не передбачає безпосереднє керівництво з боку вчителя, коли керування навчальної діяльності може відбуватися через навчальні матеріали; б) колективна робота, що передбачає спілкування між учнями та учнями і викладачем в процесі уроку та під час самопідготовки, основу такої діяльності складають співробітництво та самодопомога; в) індивідуальна робота, здійснюється, як правило, вдома» (Азімов, Щукін, 2009: 331).

Ці вчені розглядають концепцію "форм навчальної діяльності" в широкому контексті, тоді як ми, відповідно до цілей нашої роботи та в межах її обмежень, плануємо детально розглянути такі конкретні аспекти, як робота в парах, групова робота та індивідуальна робота. Німецькі автори називають це «соціальними формами», беручи за основу спосіб організації взаємодії між особою, що навчається, та особою, що навчає (Funk et al., 2014:176). Однак перед вибором найбільш відповідних методів та прийомів навчання для розвитку мовленнєвої комунікативної компетентності студентів у німецькому, слід врахувати визначення цього виду діяльності. За Тарнопольським О.Б. говоріння є «продуктивним, в окремих випадках, репродуктивним (на відміну від рецептивних) видом мовленнєвої діяльності, пов'язаним з передачею усних повідомлень будь-яких видів від мовця до слухача» (Тарнопольський, 2006: 5). Отже, дана форма мовленнєвої діяльності передбачає взаємодію між учасниками, і, відповідно, оптимальними методами для розвитку умінь у говорінні є спільна робота у парі та групова діяльність.

Підґрунтям для нашого припущення також слугують численні дослідження в США (Річардс, Локарт, 1994) та в Німеччині (2006), які вказують на те, що час, під час якого студенти висловлюються, та рівень їх взаємодії з іншими є обмеженими. Більшість часу займають викладачі, які використовують цей час для пояснення вправ та завдань, вивчення граматики та нового лексичного матеріалу, виправлення помилок студентів та узагальнення результатів заняття.

Таким чином, згідно з Фанк Г.: «перед викладачами постає питання, як найдоцільніше використовувати час, що є в нашому розпорядженні, щоб надати можливість для здійснення мовленнєвих дій (говоріння) кожному студентові» (Funk et al., 2014: 49).

Німецькі вчені-методисти в своїх дослідженнях підкреслюють корисність парної та групової роботи, вказуючи, що ці форми співпраці забезпечують активну участь студентів у навчальному процесі. Ця активна участь, в свою чергу, сприяє більш глибокому усвідомленню інформації та тривалому зберіганню матеріалу в пам'яті. Зміна форм роботи також позитивно впливає не лише на комунікативні

навички студентів, але і на соціальні контакти в академічній групі, що сприяє спільній роботі та підвищує увагу до подій на заняттях. Таким чином, соціальна взаємодія на уроках іноземної мови підвищує мотивацію до навчання і сприяє ефективному запам'ятовуванню вивченого матеріалу.

Розглянемо детальніше кожен з форм роботи, проаналізувавши їх переваги та недоліки. Відзначимо переваги парної роботи:

Мотивація та креативність:

Заохоченням одне одного студенти опрацьовують завдання більш креативно.

1. Взаємне навчання та взаємоконтроль:

Можливість вчитися разом і взаємодіяти, надаючи допомогу одногрупникам через взаємоконтроль.

2. Максимізація часу для говоріння:

Збільшення часу для висловлення окремих студентів, що дозволяє всім учням бути активними в аудиторії одночасно.

3. Розвиток соціальних компетентностей: стимулювання розвитку соціальних навичок через узгодження роботи та взаємне слідкування за часом виконання завдань. Це вимагає готовності до компромісів та взяти на себе відповідальність за власний процес навчання.

Такий підхід до парної роботи сприяє активної взаємодії студентів та розвитку їхніх навичок як індивідів, а також в командному середовищі.

Крім того, для вчителя парна робота також проходить легко. Його мета включає підготовку достатньої кількості копій для кожного з партнерів (А та Б), якщо це передбачено вправою, а також консультування пар, які потребують додаткової допомоги. Такий підхід дозволяє ефективно керувати процесом парної роботи та забезпечити студентам необхідні ресурси для успішного виконання вправ.

Проте у цій формі роботи також існують свої недоліки:

1. Мовленнєва змішаність:

Якщо в партнерів різний рівень володіння мовленням, існує ризик, що сильніший з них буде домінувати в процесі спільної роботи. Для забезпечення

рівності участі та максимізації вигод для обох партнерів варто застосовувати стратегії, такі як ротація ролей, взаємна допомога та стимулювання взаємного використання мовних навичок. Такий підхід сприяє ефективній комунікації та спільному навчанню.

2. Відволікання та розсіювання уваги:

Деякі студенти можуть відволікатися та займатися іншими справами під час парної роботи.

3. Різний рівень володіння мовленням:

Якщо в партнерів різний рівень володіння мовленням, це може призвести до того, що працюватиме виключно сильніший партнер.

4. Можлива антипатія між партнерами:

Так, особиста антипатія між партнерами може суттєво ускладнити спільну роботу та виконання вправ. Негативні емоції можуть впливати на комунікацію та сприйняття інформації, що може призвести до зниження продуктивності та якості роботи. Для подолання таких ситуацій важливо створити сприятливу атмосферу співпраці шляхом встановлення взаєморозуміння та вирішення конфліктів за допомогою конструктивного спілкування. Також можна розглянути варіанти розподілу завдань та способи спільної роботи, які мінімізують контакт між партнерами, але при цьому забезпечують досягнення спільних цілей.

Розуміння цих недоліків дозволяє вчителям та студентам свідомо працювати над їх уникненням або подоланням у ході парної роботи.

Підсумовуючи, свідомо зміна форматів навчання під час занять є не лише гарантією успіху, але й важливим інструментом для залучення всіх учасників навчального процесу. Наприклад, після виконання завдань у парах можна перейти до групової роботи для обговорення отриманих результатів та спільного аналізу. Також вона корисна на етапі рефлексії та коригування для обміну досвідом між студентами щодо навчального процесу та власного прогресу. Ця форма роботи сприяє ефективній взаємодії та активному вивченню мови, але важливо розуміти потенційні недоліки та працювати над ними для максимізації користі в навчальному процесі.

Свідома зміна форм навчання на заняттях є не лише гарантією успіху, але й важливим інструментом для залучення всіх учасників навчального процесу. Наприклад, після парної роботи для підведення підсумків можна перейти до групової роботи. Наприклад, після того, як пари обговорили персонажів або події у фільмі, вони можуть обмінюватися результатами в рамках групи. Це не лише розширює спектр залучення студентів, але й сприяє більш глибокому розумінню та обговоренню матеріалу. Такий підхід дозволяє вчителям максимально використовувати різноманітні методи і форми роботи для досягнення найкращих результатів у навчанні. Віра викладача в здатність студентів упоратися із завданням навіть без покрокової інструкції та контролю є ключем до успіху групової роботи.

До переваг групової роботи можна віднести:

1. Менше відчуття хвилювання студентів, працюючи в парі, ніж коли вони стоять перед усіма та відповідають перед викладачем "на оцінку". Таким чином, групова робота може стати підтримкою для тих студентів, які соромляться висловлюватися перед аудиторією.

2. Залучення більшої кількості цікавих ідей. Окрема людина, працюючи над індивідуальною справою, може знайти правильне рішення. Однак врахувати всі аспекти вирішуваної проблеми їй може бути важко. Чим більше учасників, тим більше різних точок зору може бути висловлено під час обговорення проблеми.

3. Зростання індивідуальних навчальних зусиль може бути пов'язане з об'єктивним виникненням духу змагання, бажанням виділитися, або, принаймні, не відстати від інших студентів.

На нашу думку, у груповій роботі також існують певні недоліки:

1. Під час парної роботи деякі студенти можуть використовувати українську мову під час спілкування з партнерами замість німецької.

2. Інколи студенти можуть користуватися усіма перевагами спільної роботи в команді, але не вносити відповідний внесок у роботу групи, ухиляючись від своєї частки відповідальності та приховуючись за іншими учасниками. У великих групах (5-7 осіб) деякі студенти можуть демонструвати меншу активність у порівнянні з індивідуальною роботою або у менших групах.

3. Зниження рівня мотивації студентів з високим рівнем володіння мовленням пов'язане з тим, що їхній внесок і, отже, оцінка всіх членів групи будуть усереднені. У такому випадку вони можуть вважати, що для них немає в повній мірі виправдання вдачі при виконанні групових вправ.

Зрозуміло, що для запобігання таким ситуаціям викладач повинен уважно спостерігати за роботою в групах і мати заздалегідь підготовлені додаткові завдання для груп, що працюють більш ефективно, а також готові опори для груп, що не встигають.

Як бачимо, окрім функцій спостереження та консультування груп, виокремлюється ще одна важлива функція для викладача – це комплектація та створення цих робочих груп.

Для групової роботи, на нашу думку, підійдуть наступні методи навчання:

Метод станційного навчання передбачає розміщення матеріалів з різними вправами на різних станціях в аудиторії. Кожна група працює над завданням на певній станції протягом обмеженого часу і потім переходить до наступної. Цей підхід дозволяє студентам мати більше автономії у визначенні темпу та послідовності опрацювання матеріалів

У методі "акваріум", невелика група («риби») обговорює питання, сидячи в колі перед більшою групою («цінителі риб», які спостерігають з "акваріуму"). Один стілець залишається вільним для того, хто з більшої групи бажає приєднатися до дискусії. Він сідає на цей стілець і отримує слово. Після обговорення всі разом оцінюють результати.

Підбиваючи підсумок, важливо відзначити, що такі кооперативні методи створюють сприятливі умови для комунікації на заняттях, сприяючи взаємодії між студентами та студентами з викладачем. Це активно залучає студентів до навчального процесу та сприяє розвитку їхньої навчальної самостійності.

Висновки до Розділу 1

Отже, в даному теоретичному підрозділі було висвітлено визначення передумов навчання німецькомовного говоріння студентів немовних закладів вищої освіти.

У підрозділі 1.1 були розглянуті сучасні цілі та принципи навчання німецької мови для професійного спілкування у вищих навчальних закладах України. Виявлено, що в контексті сучасного освітнього середовища велика увага приділяється не лише володінню мовою, а й розвитку комунікативних навичок, необхідних для успішного фахового спілкування у майбутньому, для студентів немовних спеціальностей.

Підрозділ 1.2 присвячено психологічним передумовам організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти. В ході визначення психологічних передумов, були визначені головні психологічні фактори які впливають на якість навчання говоріння студентів немовних закладів вищої освіти. Дослідження показало, що ефективні методи навчання пов'язані не лише з педагогічною методикою, а й з врахуванням психологічних особливостей студентів.

У підрозділі 1.3 розглянуті форми роботи для формування німецькомовної компетентності у говорінні студентів нефілологічних спеціальностей. Зазначено, що різноманітність методів і прийомів сприяє ефективному вирішенню завдань, пов'язаних з розвитком мовленнєвої компетентності. Висновок першого розділу підкреслює важливість розуміння психологічних аспектів навчання німецької мови для успішної організації навчального процесу та досягнення максимальних результатів у формуванні говоріння студентів.

Найкращою формою роботи для формування німецькомовної компетентності у студентів були визначені робота у парах та групова робота. Адже, не дивлячись на наведені недоліки, такі як: мовленнєва змішаність та зниження рівню мотивації - ці форми впроваджують найбільше можливостей для практики іншомовної компетентності через максимізацію часу говоріння студентів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

2.1. Етапи і цілі формування мовленнєвої компетентності у говорінні студентів немовних закладів вищої освіти

Проміжні цілі формування комунікативної компетентності на кожному етапі навчання визначаються відносно загальної мети курсу. Рівень досягнення цих цілей і загальної мети значною мірою залежить від типу навчального закладу та умов для вивчення іноземної мови. Кожен рівень від А1 до С2 відповідає певному ступеню володіння мовою: від початкового до повної компетентності. Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (2003) наприкінці кожного етапу навчання студент повинен досягти визначеного рівня: для студентів немовних вищих навчальних закладів ціль по завершенню курсу навчання є саме рівень А2.

Мета формування комунікативної компетентності - досягти рівня комунікативної достатності, де можуть бути прогалини у володінні мовним матеріалом, але це не заважає адекватній комунікації в обраних сферах. Для студентів немовних вищих навчальних закладів, які вивчають німецьку як другу іноземну мову – цей рівень є А2. Так, важливо раціонально вибирати теми для опрацювання, щоб вони відображали базовий зміст іншомовної комунікації, особливо у зв'язку з майбутньою спеціальністю студентів.

Так, за Бігич О.Б., «основні мовленнєві навички, які мають бути сформовані в студентів немовних вищих навчальних закладів на такому рівні, включають такі:

- Спілкуватися, дотримуючись основних норм, прийнятих у країнах, мова яких вивчається.
- Вести бесіду з однією чи кількома особами відповідно до комунікативної ситуації, в рамках тематики, визначеної програмою.
- Розширювати запропоновану співрозмовником тему розмови та переходити на іншу тему, відповідно до потреб і ходу розмови.

- Адекватно поводитися у комунікативних ситуаціях, демонструючи комунікативну поведінку, яка є характерною для носіїв мови.
- Використовувати міміку та жести.» (Бігич О.Б., 2012)

Першим етапом у формуванні мовленнєвої компетентності у говорінні студентів немовних закладів вищої освіти є реплікування. Навчання реплікування можна розглядати як підготовчий або нульовий етап у формуванні навичок та вмінь учнів у мовленнєвій діяльності. На цьому етапі студенти займаються різноманітними вправами, такими як імітація, підстановка, відповіді на запитання, подання інформації тощо, які базуються на вже знайомих рецептивно-репродуктивних та репродуктивних умовно-комунікативних вправах. Важливо збільшувати обсяг реплік поступово, від однієї до двох-трьох фраз.

Коли студенти оволодіють навичками реплікування та вмітимуть виконувати репліку-реакцію та ініціативну репліку в межах певної мовленнєвої ситуації, можна переходити до першого етапу формування навичок та вмінь - вивчення конкретних мовленнєвих образців. На цьому етапі використовуються рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи, які передбачають обмін репліками між учасниками комунікативної ситуації, що створюється викладачем.

Другий етап формування мовних навичок та вмінь передбачає вивчення мінідіалогів. Мінідіалог розглядається як засіб вираження основних комунікативних інтенцій учасників спілкування. Він є складовою частиною повного діалогу та складається з пов'язаних реплік, що формують діалогічний комплекс. Мета цього етапу - навчити студентів поєднувати вивчені мовні моделі, утримувати бесіду та розширювати комунікацію після першого обміну репліками.

На **третьому** етапі студенти вправляються у веденні діалогів різних функціональних типів, використовуючи мовленнєві ситуації, створені вчителем або описані у підручнику. Вправи на цьому етапі спрямовані на розвиток комунікативних навичок на більш високому рівні, і не передбачають використання спеціально підготовлених вербальних моделей. Учасниками комунікації є студенти, які виконують різні ролі в мовній ситуації, користуючись навчальними зразками, що надаються вчителем або містяться у підручнику.

Крім того, за Тарнопольським О.Б.: «у немовних вищих навчальних закладах у мовних курсах студенти повинні сформувати специфічну іншомовно-мовленнєву комунікативну компетентність, яка має бути прямо пов'язана з їхньою майбутньою професією. Існують спеціальні (або професійні) цілі навчання іноземних мов, коли комунікативна компетентність формується та розвивається для спеціальних форм іншомовної комунікації, наприклад, виключно для професійного спілкування. (О.Б. Тарнопольский, С.П. Кожушко, 2004) У цьому випадку у студентів розвивається «спеціалізований білінгвізм, що характеризується наявністю спеціалізованої, або професійної, іншомовно-мовленнєвої комунікативної компетентності» (Р. Christophersen, 1973).

Оволодіння іноземною мовою студентами немовних вузів вимагає урахування специфіки, що характеризується професійною спрямованістю. Ця особливість визначає зміст, засоби та форми навчання. У зв'язку з цим важливо розглянути модель взаємодії у курсі навчання, яку розробив І. Постоленко, використовуючи концепції американських дослідників Мура та Кірзлі. У цій моделі виділяються три типи взаємодії: 1) студент-зміст; 2) студент-викладач; 3) студент-студент.

Стосовно взаємодії **«студент-зміст»**, важливо, щоб контент відповідав цілям освітньої програми та спеціальності. При наповненні змісту навчання слід орієнтуватися на матеріали, які корелюють з сферами спілкування майбутніх фахівців. Студентам слід надати можливість будувати свою траєкторію опанування мови, сприяючи індивідуалізації навчання.

У взаємодії **«студент-викладач»** викладач виступає організатором навчальної діяльності. Він сприяє правильному використанню навчально-методичного матеріалу, стимулює діяльність студентів, організовує різні види занять та контролює навчальний процес. Важлива роль відводиться поточному контролю, який забезпечує функцію зворотного зв'язку.

У методі **«студент-студент»** робота акцентується на взаємодії в парах та групах. Завдання спрямовані на обговорення прочитаних та прослуханих текстів,

що сприяє формуванню компетентностей у говорінні. Спільні проекти та завдання сприяють взаємодії між студентами, покращуючи навички комунікації.

Отже, висновки цього розділу демонструють, що процес формування мовленнєвої компетентності у говорінні студентів немовних закладів вищої освіти є складним та багатоетапним. Розуміння цих етапів та встановлення чітких цілей на кожному з них може допомогти педагогам та методистам у вдосконаленні навчального процесу та підвищенні ефективності навчання мовленнєвої компетентності.

2.2 Типологія вправ для розвитку вмінь діалогічного мовлення

Відповідно до досліджень, процес навчання діалогічного мовлення реалізується через комплексний підхід, який включає в себе вправи для кожного етапу формування вмінь і навичок у діалоговому спілкуванні. Безпосередньо мовленнєва діяльність реалізується через винятково комунікативні завдання, які відтворюють і моделюють процес спілкування у всіх його аспектах. Саме спілкування може бути умовним і штучним, оскільки немає природної необхідності вести його на іноземній мові (всі учасники навчального процесу, які вивчають іноземну мову в одномовному оточенні, переважно мають спільну рідну мову, включаючи викладача). Таким чином, міжмовне спілкування стає повністю навчальним процесом. Проте це не знижує значущості високо комунікативного та автентичного характеру комунікативних завдань.

Вказані аспекти підтверджують різноманітні форми відомих комунікативних вправ, таких як імітаційні і рольові ігри, обговорення студентами тем, презентації, а також інші методи для розвитку навичок у говорінні, читанні та слуханні, включаючи аналіз та обговорення текстів, написання есе та рефератів тощо для вдосконалення навичок читання, аудіювання та письма. Аналогічні вправи можуть мати умовно-комунікативний характер, коли, наприклад, для виконання завдань студентам надаються підказки та допоміжні засоби, які не відображають реальних умов комунікації. Наприклад, перед проведенням рольової гри учасники отримують словниковий список, який допомагає їм у взаємодії у межах своїх ролей.

Або перед прослуховуванням аудіотексту надається список лексичних одиниць з поясненнями (штучні вказівки). Існує три етапи, на яких відбувається формування вмінь і навичок діалогічного спілкування, мовлення учнів. Кожному етапу притаманні певні типи вправ.

Згідно з Терещук, Д. Г.: «на **першому етапі** використовуються умовно-мовленнєві, рецептивно-репродуктивні вправи. Вправи можуть бути імітативні, підстановчі, трансформаційні, запитання-відповіді тощо. На даному етапі використовуються всі види опор: вербальні і невербальні, підстановчі та блиці, зорові опори та слухові опори. (Терещук Д.Г., 2013)

На **другому етапі** використовуються: «вправи на розвиток умінь складати мікродіалоги та вдосконалення навичок оволодіння діалогічними єдностями. На цьому етапі учням пропонуються вербальні слухові опори (фонограма діалогу-зразку), зорові вербальні опори (мікродіалог-підстановча таблиця, мікродіалог-схема)». (Терещук Д.Г., 2013)

На **третьому етапі** використовуються «вправи на розвиток умінь складати макродіалоги, вдосконалення навичок оволодіння діалогічними єдностями. На цьому етапі учням пропонуються вербальні слухові опори (фонограма діалогу-зразку), зорові вербальні опори (макродіалог-схема)» (Терещук Д.Г., 2013)

Мета виконання вправ зумовлює їх призначення: закріплення теоретичних знань, опанування практичних умінь (вимовних, правописних, лексико-граматичних), поглиблення вже засвоєного матеріалу, вдосконалення набутих умінь. Незалежно від характеру операцій (дій), що виконуються, виокремлюють такі етапи вправління: 1) формулювання завдання; 2) зразок його виконання (за потреби); 3) здійснення операції (виконання завдання); 4) контроль (взаємоконтроль, самоконтроль) (Беляєва О.М., Лисанець Ю.В)

Наприклад, С. Караманом запропоновано типологію, співвіднесену із роллю вправ у навчальному процесі та дидактичною метою. Зокрема вчений вважає, що: «залежно від таких критеріїв, як зміст, форма проведення і складність, вправи поділяються на: а) підготовчі (відповіді на запитання); роль і дидактична мета – забезпечення пізнавальної і психологічної підготовки до сприймання нового

матеріалу, а також зацікавлення осіб, що навчаються; актуалізація практичного досвіду, набутого раніше; б) вступні і пробні (попереджувальні, коментовані, пояснювальні), які проводяться безпосередньо після опрацювання мовного матеріалу і допомагають глибше усвідомити правила та формувати вміння і навички, тобто застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці; тренувальні (порівняльні, за інструкцією / зразком / завданням), які забезпечують закріплення мовних умінь з їх подальшою трансформацією в навички; творчі (проблемні завдання практичного характеру, творчі роботи, диктанти) і контрольні. (Караман С. О., Бакум З. П., 2015)

В той час, як “Апарат вправ” Є. Вишневського об’єднує три системи вправ. Перша – аспектно орієнтовані вправи, призначені для усвідомлення і засвоєння мовного матеріалу. Уся увага під час їх виконання звернена на спосіб виконання дії, питома вага комунікативності та ситуативності наближена до нуля. Друга – вправи для вироблення мовленнєвих умінь і навичок (навчання мовлення), спрямовані на формування здатності володіти матеріалом. Ця система становить набір послідовних, таких, що багаторазово повторюються, мовленнєвих дій, які починаються із ознайомлення з операцією і завершуються її застосуванням у мовленнєвому акті. Третя - комунікативні вправи надфразового й текстового рівнів. Визначальна характеристика таких вправ – повна свобода вибору не лише засобів висловлювання, але й його змісту, зумовлена цілями спілкування й позамовленнєвої діяльності, особистісними інтересами. (Вишневський А.Е)

Тут ми вважаємо за потрібне розглянути поняття **вправа**:

У визначенні "вправа", вслід за С. Ніколаєвою, розуміємо «спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння ними або їх удосконалення.» (С. Ю. Ніколаєва, 2002)

З точки зору навчальної мети вправи поділяються на підготовчі, вступні, пробні, тренувальні та творчі. Підготовчі вправи готують учнів до сприйняття нових знань, вступні допомагають у засвоєнні нового матеріалу, а пробні вправи перевіряють рівень засвоєння знань та навичок. Тренувальні вправи спрямовані на

набуття стандартних навичок, тоді як творчі вправи наближаються до реальних життєвих ситуацій. Контрольні вправи переважно є навчальними та включають письмові, графічні та практичні завдання.

У структурі кожної вправи можна виділити такі складові компоненти, як інструкція, приклад виконання та ключ для самоперевірки. Такий підхід допомагає учням краще розуміти та виконувати завдання, а також контролювати свій прогрес у навчанні.

Давайте розглянемо кожен компонент структури вправи докладніше:

Інструкція: Цей компонент містить у собі докладний опис завдання, яке необхідно виконати. Інструкція пояснює, як саме виконувати вправу, які правила треба дотримуватись та які критерії успішного виконання. Вона може включати такі елементи, як постановка завдання, вимоги до результату, строки виконання тощо.

Приклад виконання: Цей компонент містить конкретний приклад або кілька прикладів виконання завдання. Він демонструє, як саме розв'язати поставлене завдання чи виконати його етапи. Приклад може бути покроковим описом дій, ілюстрацією або навіть відео, яке показує, як вирішувати завдання.

Ключ для самоперевірки: Цей компонент містить в собі відповіді або рішення вправи. Він дозволяє учням самостійно перевірити свої відповіді та порівняти їх з правильними варіантами. Ключ може бути детальним поясненням кожного кроку або просто переліком правильних відповідей.

Ці три компоненти разом створюють повну структуру вправи, яка дозволяє ефективно навчати та перевіряти розуміння матеріалу.

Класифікація вправ відповідно до етапів навчання допомагає систематизувати їх для ефективного використання. Мотиваційні вправи сприяють зацікавленості учнів у навчальному матеріалі та стимулюють їхню активність. Вправи на закріплення допомагають учням закріпити засвоєний матеріал і встановити стійкі зв'язки між новими та вже відомими знаннями. Вправи на повторення дозволяють учням систематизувати та узагальнити отримані знання.

Контрольні вправи, які можуть бути творчими, допомагають перевірити рівень засвоєння матеріалу та вміння його застосовувати.

Залежно від рівня засвоєння змісту, вправи розділяються на рецептивні та репродуктивні. Це допомагає адаптувати завдання до рівня засвоєння учнями матеріалу та розвивати їхні різноманітні когнітивні вміння. (Комогорова М.І, 2017)

Крім того, класифікація вправ враховує інші фактори, такі як вмотивованість, ступінь керування, спрямованість на стимулювання розумової активності та колективна організація. Врахування цих аспектів допомагає педагогам ефективно планувати та реалізовувати навчальний процес, враховуючи потреби та можливості кожного учня.

Отже, в результаті аналізу понять "вправа" в контексті нашого дослідження ми визначили їхню сутність. Вправи розглядаються як послідовність пізнавальних операцій, спрямованих на досягнення певного результату, тоді як вправи розглядаються як повторюване виконання певної діяльності для володіння нею.

Для студентів, що навчаються на немовних спеціальностях (тобто технічні, юридичні спеціальності) та вивчають німецьку як другу іноземну мову повинні ми вважати за потрібне приділити особливу увагу діалогічним методам, які сприяють розвитку комунікативних навичок, пов'язаних з професійною мотивацією.

Так, наприклад, за твердженням Я. Хижун та С. Дишлевої, будь-який діалог має «двосторонній характер». Науковці підкреслюють, що в діалозі співрозмовники мають розуміти одне одного і вміти це показати своєю адекватною і вчасною реакцією на репліки іншого, що передбачає «наявність у Електронний збірник наукових праць учасників спілкування двосторонньої мовленнєвої активності та ініціативності» (Хижун Я., Дишлева С., 2019).

Отже, для розвитку навичок управління комунікативними ситуаціями можна запропонувати вправу зі спонтанного побудови діалогу з використанням інформаційних технологій. Викладач може запросити студентів взяти участь у діалозі, який ілюструє фото, що відображене на екрані. На цьому фото можуть бути різні сцени професійної комунікації, такі як обмін рукостисканнями для закріплення домовленостей, аплодисменти та слова подяки спікеру після виступу,

висловлення підтримки або заспокоєння колеги, або зустріч різноманітних партнерів за віком або расою, серед іншого. Під час цієї вправи викладач призначає студентам ролі та вимагає від них відтворити діалог. Студентам необхідно швидко орієнтуватися в ситуації, розуміти професійні ролі комунікантів, підібрати відповідний тон та мовні формули. Вони також мають звертати увагу на невербальні сигнали, такі як жести, пози та міміку, щоб адаптувати свою комунікацію до контексту. Якщо виникають складнощі з побудовою діалогу або студенти неправильно оцінюють ситуацію, викладач може запросити інших студентів прокоментувати ситуацію та пояснити, які саме елементи зображення вказують на характер і зміст розмови на фото.

Продовжуючи обговорення щодо вправ на відпрацювання ситуативного діалогічного мовлення, варто згадати про ще один метод, коли діалог будується згідно з ролями, метою та очікуваним результатом, які визначає викладач. При цьому завдання та ролі комунікантів в діалозі відомі лише окремо кожному з них. Таким чином, кожен учасник повинен швидко реагувати на фрази співрозмовника, підбираючи відповідь відповідно до своєї ролі та завдання. На початковому етапі це може бути важко, але викладач може виступити модератором розмови, керуючи нею в потрібному напрямку. Поступово темп та характер спілкування, завдання комунікантів, умовні перешкоди на шляху до порозуміння можуть ускладнюватися, що сприяє поглибленню навичок учасників.

Обрання діалогу як способу навчання німецької мови в діалогічним методом має свої переваги. Цей метод надає студентам можливість практикувати німецьку мову у реальних комунікативних ситуаціях, розвиваючи навички висловлювання думок та розуміння мовлення на німецькій. Крім того, через діалог студенти вивчають типові мовні конструкції, культурні аспекти німецького спілкування та засвоюють мовленнєві звички, такі як правильна інтонація та темп мовлення. Такий підхід допомагає їм краще оволодіти мовою та готує до успішного спілкування з носіями мови.

Так як цей розділ спрямований на навчання діалогічного мовлення німецькою, ми вважаємо за потрібне розібрати їх типи та головні функції на прикладі таблиці, яку навела у своїй праці Євсєєва О.В.:

Таблиця 2.1

Типи діалогу	Головна функція
Діалог – розпитування	Розпитування одностороннє чи двостороннє. Розвиває ініціативність обох партнерів.
Діалог – домовленість	Використовується при вирішенні співрозмовниками питання про плани та наміри. Після оволодіння діалогом - домовленістю здійснюється навчання змішаного типу діалогу: розпитування - домовленості.
Діалог - обмін враженнями	Розвиває власне бачення учнів певних подій, явищ, предметів. Співрозмовники висловлюють свою думку, наводять аргументи для доказу, погоджуються з точкою зору партнера або спростовують її. Ініціатива ведення діалогу – двостороння.
Діалог – дискусія	Розвиває у співрозмовників прагнення виробити певне рішення дійти певних висновків, переконати один одного в чомусь. Використовуються невербальні засоби, мовленнєві кліше, слова для підтримки розмови.

(Євсєєва О.В., 2006)

Для нашого дослідження ми обрали класифікацію вправ за Н. Складенко, на яку спиралися у своїх працях також А. Анісімова, О. Тарнопольський та ін.

Критерії класифікації вправ для навчання спілкування (за Н. Складенко)

Таблиця 2.2

№	Критерій	Типи вправ
1	Вмотивованість	Вмотивовані Невмотивовані
2	Комунікативність	Комунікативні Умовно-комунікативні Некомунікативні
3	Ступінь керування	Керовані Частково керовані Мінімально керовані
4	Наявність ігрового компоненту	Без ігрового компоненту З нерольовим ігровим компонентом З рольовим ігровим компонентом
5	За способом організації	Фронтальні Хорові Парні Групові. Індивідуальні
6	Наявність/відсутність опор	Без опор З природними опорами Зі штучними опорами — змістовними/формальними, повними/частковими, вербальними/невербальними, слуховими, зоровими, слухо-зоровими, об'єктивними (складеними викладачем) і суб'єктивними (складеними студентом)
7	Професійна спрямованість	Професійно орієнтовані
8	Місце виконання	Аудиторні Позааудиторні або домашні Лабораторні

Так як цей розділ присвячений розвитку вмінь мовлення, ми сфокусуємось на розборі **умовно-комунікативних та не комунікативних вправ**.

Умовно-комунікативні вправи поділяються на вправи першого та другого рівнів. Вправи першого рівня, які включають дотекстові, тренувальні та підготовчі до мовлення завдання, найчастіше виконуються усно та використовуються для формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок. Однак цей тип вправ фокусується на мовному зразку, що дозволяє багаторазово повторювати конкретну структуру і відрізняє їх від некомунікативних вправ. Вправи другого рівня є текстовими та сприяють розвитку комунікативних вмінь.

Також умовно-комунікативні вправи розділяють на три типи за сприйняттям.

Перший тип вправ - це рецептивні завдання, що включають аудіювання або читання повідомлень, запитань та розпоряджень на рівні фрази, речення або групи речень.

Другий тип - це рецептивно-репродуктивні вправи, де виконується імітація зразка мовлення, підстановка у зразок мовлення, трансформація, розширення, завершення та відповіді на різноманітні запитання, включаючи переказ тексту від імені персонажа.

Третій вид - це продуктивні вправи, що передбачають об'єднання зразків мовлення у понадфразову єдність, створення діалогічних єдностей, таких як запитання-відповідь, запитання-контр-запитання, повідомлення-запитання, спонукання-згода/відмова, спонукання-запитання та інші.

Вправа 1. Тип і вид вправи. Умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна або комунікативна рецептивно-репродуктивна з опорою на текст.

Мета вправи. Відпрацювати отримані відомості про правильну й неправильну поведінку в середовищі іншомовної культури, вдосконалити навички і вміння говоріння та аудіювання.

Aufgabe. Spielen Sie in Zweiergruppen verschiedene Situationen, die mit dem Text in Verbindung stehen, und stützen Sie sich dabei auf die vorangegangenen Diskussionen. Erfinden Sie die Situationen selbst (nicht weniger als 6 verschiedene Situationen für die

ganze Klasse), indem Sie ein Beispiel für die untenstehende Situation als Beispiel verwenden. Beispiel-Situation. Sie sind Ukrainer und kommen aus beruflichen Gründen (oder als Tourist) in Deutschland. Sie sind zu einer Party im Haus Ihres germanischen Kollegen eingeladen. Es handelt sich nicht um eine Feier zu einem bestimmten Anlass - nur um eine Party, nicht um ein offizielles Treffen. Stellen Sie eine Situation dar, die aus Sicht der Germanischer ein falsches Verhalten zeigen würde. (Zum Beispiel bringen Sie ein sehr teures Geschenk mit, kommen 45 Minuten zu spät oder trinken während der Party zu viel). Spielen Sie in einem Rollenspiel das falsche Verhalten eines ukrainischen Gastes und die Reaktion der anwesenden Deutschen nach. Sie können auch versuchen, die Situation eines Deutschen, der bei einer ukrainischen Familie zu Gast ist und ein "falsches" Verhalten an den Tag legt, nachzustellen. Spielen Sie verschiedene andere Situationen dieser Art und erfinden Sie sie selbst.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль.

Вправа 2

Тип і вид вправи: умовно-комунікативна вправа на відпрацювання у студентів німецькомовного усного автоматизму

Мета вправи: Відпрацювати постановку запитань про події та факти у минулому (Perfekt), за змістом та формою реплік того, хто навчається, та його умовного співбесідника.

Aufgabe: Sie führen über einen Computer (Chat) in Echtzeit ein schriftliches Gespräch mit Ihrem Freund, der gerade einen Urlaub an der Küste von Odessa verbracht hat. Er wird Sie über die Fakten zu diesem Urlaub informieren und seine Zeilen werden konsistent auf dem Computermonitor angezeigt. Sie möchten in naher Zukunft auch dort Urlaub machen. Beantworten Sie daher jeden gemeldeten Sachverhalt mit einer schriftlichen Frage, in der Sie den Gesprächspartner bitten, Angaben zu dem Urlaub, in dem er war, zu klären. Stellen Sie Ihre Fragen anhand der Eingabeaufforderungen, die unmittelbar nach jeder schriftlichen Antwort des Interviewers auch auf dem Monitor erscheinen. Nachdem Sie die Frage eingegeben und (durch Drücken der Eingabetaste) gesendet haben, überprüfen Sie ihre grammatikalische Richtigkeit anhand der

Kontrollversion, die unmittelbar nach dem Senden auf dem Monitor angezeigt wird. Anschließend sehen Sie die Antwort des Interviewers, einen Hinweis auf eine neue Frage usw. (Auf diese Anweisung folgt eine schriftliche Übung am Computer, bei der dieselben Hinweise des bedingten Interviewers, dieselben Eingabeaufforderungen und die erwarteten Fragen des Schülers verwendet werden.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль.

Вправа 3

Мета: тренування учнів у побудові підрядних речень та їх використанні у мовленні під час міні-діалогів «на слух», з метою активізації лексичних та граматичних навичок. Учасники спілкування часто використовують такі типи питань, які потім повторюють у вигляді підрядних додаткових речень, не використовуючи головного речення. Наприклад:

– Warum trägst du eine Jacke?

– Weil es draußen kalt ist und ich mich warmhalten möchte. Außerdem habe ich gehört, dass es später regnen soll.

– Warum lachst du so laut?

– Weil ich gerade einen wirklich lustigen Witz gehört habe, der mich zum Lachen gebracht hat. Es war so komisch, dass ich einfach nicht aufhören konnte zu lachen.

– Warum liest du dieses Buch?

– Weil es mir von einem Freund empfohlen wurde und ich mehr über das Thema erfahren möchte. Außerdem interessiere ich mich schon lange dafür und habe gehört, dass dieses Buch sehr informativ ist.

– Warum hast du gestern nicht am Meeting teilgenommen?

– Weil ich krank war und zu Hause bleiben musste. Ich hatte Fieber und fühlte mich einfach nicht gut genug, um teilzunehmen. Ich wollte auch niemanden anstecken, deshalb blieb ich lieber zu Hause und erholte mich. Спосіб виконання. Робота в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача.

Тип вправ який відповідає класифікації **комунікативні** повинен відповідати ряду вимог та принципів:

Цілі навчання: Вправи мають відповідати основним метам навчання та сприяти досягненню навчальних цілей

Принципи перспективності і наступності: Вправи повинні логічно вписуватися навчальний план, забезпечуючи поступовий розвиток мовленнєвих навичок.

Різні підходи до навчання: Використання різних методів та стратегій навчання для забезпечення різноманітності та ефективності.

Елементи інтерактивного навчання: Вправи повинні заохочувати взаємодію між учнями, сприяючи активному обміну мовленнєвим досвідом.

Змістова інформація для спілкування: Вправи повинні містити змістову інформацію, яка є необхідною для ефективного спілкування.

Соціокультурна спрямованість: Вправи повинні враховувати аспекти соціокультурного контексту та реалій мови.

Заохочення до сприймання чужого висловлювання: Вправи повинні стимулювати учнів активно слухати та реагувати на висловлювання інших.

Комунікативність за формою і змістом: Вправи повинні бути не лише змістовно насиченими, але й відповідати структурним та формальним вимогам комунікативної взаємодії.

Моделювання реальних ситуацій спілкування: Вправи повинні наближатися до реальних умов спілкування та відтворювати різноманітні сценарії спілкування.

За В.Б. Царьковою, «**комунікативні вправи** розглядаються як спеціально організована форма спілкування» (В.Б.Царькова, 2004), коли студент реалізує акт мовленнєвої діяльності іноземною мовою, що вивчається. Прикладами комунікативних вправ можуть служити завдання на слухання або читання текстів. Репродуктивні вправи передбачають переказ тексту невідомого для слухачів, а продуктивні вправи включають повідомлення фактів, опис (погоди, квартири, особи), розповідь про події, доказ положень чи фактів, бесіду між студентом і

вчителем або між двома учнями (групову чи індивідуальну), а також написання записок, листів, планів, анотацій тощо.

Вправа 1

Ця вправа є комунікативною рецептивно-продуктивною, оскільки вона включає як рецептивний (слухання та сприймання), так і продуктивний (говоріння та аналіз) аспекти. Студентам потрібно буде слухати та сприймати інформацію про позитивні і негативні стереотипи україномовного та німецькомовного культурних середовищ, а потім обговорювати їх та висловлювати свої думки та переконання.

Мета вправи полягає в розвитку у студентів навичок міжособистісного спілкування та ефективної міжкультурної комунікації. Вона спрямована на подолання психологічних бар'єрів комунікації та покращення вмінь говоріння та аудіювання. Ця вправа допомагає студентам краще розуміти культурні відмінності, а також навчає їх висловлювати свої думки та реагувати на думки інших людей відносно цих стереотипів.

Aufgabe: Versuchen Sie, die Unterschiede in den Stereotypen von Germanischen und Ukrainern aufzuzeigen und zusammenzufassen. Erstellen Sie eine kurze Liste dieser Unterschiede und mögliche Wege, mit ihnen umzugehen. Notiere positive und negative Stereotypen. Diskutieren Sie, ob die möglichen Stereotypen des einen Landes für das andere Land negativ sein könnten. Einer der Studenten leitet die Diskussion.

Ця вправа може бути класифікована як рольова гра, що включає комунікативний аспект. Учасники діляться на пари і розігрують ситуації міжкультурного спілкування. Одна пара студентів демонструє неправильну поведінку в німецькомовній країні, тоді як інша пара вказує на помилки та демонструє правильну реакцію.

Мета вправи полягає в тому, щоб студенти засвоїли навички ефективного міжкультурного спілкування, зокрема урахування невербальних засобів комунікації, які можуть відрізнятися в різних культурах. Це також сприяє покращенню вмінь адаптації до іншомовного середовища та розвитку міжособистісної чутливості до культурних відмінностей.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль.

Створення власних ситуацій міжкультурного спілкування додає елемент творчості та заохочує студентів активно залучатися до навчання. Такий підхід сприяє поглибленню розуміння іншої культури та підвищує зацікавленість учасників у процесі навчання.

Вправа 2.

Комунікативна рецептивно-продуктивна вправа для формування навичок і вмінь продукування тексту.

Мета: навчити формулювати міні-тексти у вигляді електронних листів з теми „ Die Arbeit bei der erfolgreichen Firma “ для майбутнього їх вживання у діалозі-розпитуванні.

Прийом: письмове продукування електронних листів.

Aufgabe: Sie sollen Ihrem Freund von einem aktuellen Erfolg Ihres Arbeitsplatzes berichten. Nutzen Sie dabei die Phraseologismen, die Ihnen gegeben wurden, um Ihren Bericht interessanter zu gestalten. Ihre E-Mail soll sowohl den Erfolg als auch Ihre persönliche Beteiligung daran reflektieren.

1. Das Unternehmen lebt _____, seitdem es seinen neuen CEO ernannt hat.

2. Dank unserer harten Arbeit sind wir jetzt _____ und können uns auf stabile Geschäftsbeziehungen verlassen.

3. Um dieses Projekt erfolgreich abzuschließen, müssen wir uns _____.

4. _____, aber mit unserer neuen Strategie werden wir es schaffen!

5. Wir müssen _____, um dieses Problem zu lösen und unsere Ziele zu erreichen.

Lösungen:

- auf großem Fuß leben
- fest im Sattel sitzen
- sich mächtig ins Zeug legen

- Aller Anfang ist schwer
- alle Hebel in Bewegung setzen

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль.

Так, комунікативні вправи передбачають активну участь учня в продукції іншомовного мовлення. Однією з ключових рис таких вправ є свобода вибору змісту повідомлення та засобів його вираження, що визначаються особистими інтересами учня. До прикладів вправ, які стимулюють студентів до активного мовлення, можна віднести питально-відповідні завдання, умовні бесіди, опис зображення, переказ-переклад та інші.

Дослідження цієї теми дозволяє зробити значні висновки щодо методів і прийомів, що сприяють ефективному розвитку діалогічного мовлення. Порівняльний аналіз різних типів вправ дозволяє визначити їх ефективність та спрямованість на конкретні аспекти розвитку мовлення. Крім того, висновок дозволяє підкреслити важливість використання різноманітних підходів та інтерактивних методик для стимулювання активної участі учнів у діалогічних взаємодіях. Загалом, цей розділ допомагає встановити основні принципи та стратегії, що сприяють успішному розвитку діалогічного мовлення та забезпечують якісне навчання для студентів немовних вищих навчальних закладів.

2.3. Система вправ для організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти

В сучасному освітньому середовищі, особливо в умовах вивчення німецької мови як другої іноземної важливо активно застосовувати ефективні методи навчання для забезпечення якісного вивчення мови. Одним із ключових аспектів є організація практичних занять, спрямованих на розвиток навичок усного спілкування. У контексті навчання німецької мови в немовних закладах вищої освіти, система вправ відіграє важливу роль у створенні ефективного навчального процесу. Цей розділ наукової роботи присвячений дослідженню та опису такої системи, спрямованої на покращення навичок німецькомовного спілкування серед

студентів вищих навчальних закладів. Він розглядає методи та прийоми, які можуть бути застосовані під час практичних занять з метою стимулювання активного та продуктивного спілкування на німецькій мові для студентів немовних закладів вищої освіти.

Подальші перспективи дослідження включають практичну розробку системи навчальних вправ з теми «робота в офісі».

Вправа 1

Мета вправи: Розвиток навичок мовленнєвої діяльності та міжособистісного спілкування в професійному середовищі, активізація лексики з теми "робота в офісі". Зокрема, ця вправа спрямована на уявлення студентами типових ситуацій, які можуть виникнути в офісному середовищі, та на вміння реагувати на них адекватно та ефективно.

Тип вправи: Робота в парах (діалог-розпитування)

Аспект: Продуктивний. Цей аспект є продуктивним, оскільки студентам потрібно активно застосовувати свої мовленнєві навички для спілкування та вираження власних думок, ідей і реакцій на різноманітні ситуації, які вони уявляють. Вони мають спілкуватися зі своїм партнером, обговорюючи можливі варіанти реакції на ситуацію, та спільно приймати рішення або робити висновки. Цей підхід стимулює студентів до активної участі у вправі, розвиває їхні аналітичні та креативні здібності, а також допомагає покращити навички спілкування та переконливості в контексті професійних ситуацій.

Aufgabe: Sie stellen sich vor, in einer Büroumgebung für ein deutsches Unternehmen zu arbeiten. Ihr Paar erlebt eine Reihe von Situationen, die im Laufe des Arbeitstages auftreten können. Eine der Situationen könnte sich beispielsweise auf einen Interessenkonflikt zwischen Ihnen und einem Kollegen hinsichtlich der Aufgabenteilung beziehen, nämlich: Sie und Ihr Kollege haben von Ihren Vorgesetzten Anweisungen zu den vorrangigen Aufgaben für diese Woche erhalten. Die Schüler sollten gemeinsam herausfinden, wie sie auf diese Situation reagieren würden und wie sie eine Kompromisslösung finden würden. Nachdem Sie jede Situation zu zweit besprochen

haben, präsentieren Sie Ihre Dialoge der Klasse. Besprechen Sie die zur Lösung des Problems gewählten Strategien und mögliche Alternativen.

Прикладом такого діалогу може бути наступний:

Max: Hallo Anna, hattest du die neuen Aufgaben von Herrn Müller schon bekommen?

Anna: Ja, ich habe sie bekommen. Aber ich war verwirrt. Herr Müller sagte mir, dass wir uns diese Woche auf Projekt A konzentrieren sollten.

Max: Das war komisch. Frau Schmidt hatte mir gesagt, dass Projekt B dringender war und wir uns sofort darum kümmern mussten.

Anna: Ohje, das war schwierig. Was sollten wir jetzt machen?

Max: Vielleicht sollten wir beide mit unseren Chefs sprechen und nachfragen, was jetzt wirklich wichtig war.

Anna: Ja, das war eine gute Idee. Lass uns das gleich machen.

Цей практичний аспект вправи дозволяє студентам застосовувати свої знання німецької мови у реальних ситуаціях робочого оточення, що сприяє їх підготовці до майбутньої кар'єри та розвитку вмінь спілкування.

Ця вправа є роботою в парах, щоб студенти тренувались вирішувати завдання та виконувати ролі в різних ситуаціях. Кожна пара отримує набір сценаріїв або ситуацій, що можуть виникнути на роботі в офісі, і повинна спільно вирішити, як реагувати на ці ситуації. Працюючи в парах, студенти можуть обговорювати свої ідеї, думки та стратегії, спільно приймати рішення та розвивати навички співпраці. Робота в парах сприяє взаємному вчителюванню, стимулює обмін думками та допомагає студентам вчитися один від одного.

Ця вправа може покращити навички мовленнєвої діяльності та міжособистісного спілкування студентів, оскільки вона спонукає їх активно використовувати німецьку мову для обговорення професійних ситуацій. Працюючи в парах, студенти отримують можливість вдосконалити свої навички співпраці, слухання та вираження власних думок. Вони також навчаються шукати компроміси та ефективні шляхи вирішення конфліктів, що може бути корисним у майбутній професійній діяльності. Крім того, ця вправа допомагає студентам

краще розуміти професійне середовище та вміло взаємодіяти з колегами. В цілому, вона сприяє розвитку комунікативних навичок та підготовці студентів до успішного функціонування у майбутній кар'єрі.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль

Вправа 2

Для покращення діалогічних навичок також застосовуються вправи, в яких учні мали вставляти опорні репліки (наприклад, вирази згоди або незгоди, запитання для відповіді тощо) у діалог з пропусками. Завдання полягало в тому, щоб учень вмів вставити ці репліки таким чином, щоб збудувати логічний зв'язок. Сама вправа мала комунікативний характер, вона спрямована на розвиток вмінь конструювати діалоги у розмові так як вчитель також дає завдання побудувати власний діалог, використовуючи опорні репліки.

Мета вправи: Покращення навичок мовлення та використання опорних висловів у реальному діалозі в робочій атмосфері.

Тип вправи: Діалог-домовленість.

Аспекти: Продуктивний, оскільки студенти використовують опорні вислови для власного мовлення у реальному контексті.

Aufgabe: Fügen Sie an den entsprechenden Stellen deutsche Begleitzeilen in den Dialog ein. Situation: Anna und Max besprechen ihre Pläne für das Wochenende.

Anna: Hallo Max, hast du am Wochenende Zeit, um über das Projekt zu sprechen?

Max: Ja, ich habe am Samstag etwas Zeit dafür eingeplant.

Anna: _____. Welche Uhrzeit passt dir am besten?

Max: Ich dachte an den Vormittag, sagen wir gegen 10 Uhr?

Anna: _____. Ich freue mich darauf, unsere Ideen weiterzuentwickeln.

Max: Ja, das wird bestimmt produktiv. Sollen wir uns in meinem Büro treffen?

Anna: Ja, das klingt gut. Ich bringe meine Notizen und Vorschläge mit.

Max: _____! Bis Samstag dann.

Anna: Bis Samstag!

(Die fehlenden Ausdrücke sind:

- "Das hört sich gut an. Sollen wir uns in deinem Büro treffen?"
- "Perfekt, das passt mir auch gut. Soll ich etwas zu Essen mitbringen?"
- "Sollen wir vorher noch die Agenda festlegen?")

Тип вправи: робота в парах, оскільки студенти взаємодіють між собою, використовуючи опорні вислови для побудови діалогу. Вони спілкуються один з одним, обмінюючись ідеями та планами на майбутнє. Робота в парах дозволяє студентам взаємодіяти, вчитися один від одного і підтримувати один одного в процесі виконання завдання. Крім того, вона сприяє розвитку навичок співпраці та спільної роботи, що є важливими в умовах реального професійного життя.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль

Вправа 3

Мета вправи: Розвиток навичок мовлення, активного слухання та реакції на німецьку мову через обговорення теми в робочому колективі та виконання рольових ігор, а також можливість вдосконалити свої навички мовлення, слухання, розуміння та використання німецької мови у повсякденних ситуаціях.

Тип вправи: рольова гра (діалог-обмін враженнями).

Аспект: продуктивний. Даний аспект включає в себе активне використання мови учасниками для вираження своїх думок, ідей, ролей у рольових іграх та обговорення теми робочого місця. Учасники активно мовлять на німецькій мові, створюючи нове висловлювання, спілкуючись один погляд з одним, представляючи свої точки та реагуючи на інші мовні висловлювання. Вони також вправляються у використанні мовних структур та виразів у реальних комунікативних ситуаціях.

Aufgabe: Уявімо що на робочому місці ви з колегою помітили як ваш роботодавець систематично принижує інших працівників, цькує та псує його ділову репутацію. Тож кожній групі пропонується обговорити та розробити стратегію запобігання мобінгу у своєму робочому колективі. Це може включати в себе розробку політики не відповідальності, проведення тренінгів та інших заходів,

спрямованих на підвищення або підтримку позитивного робочого середовища. Після обговорення група має можливість продемонструвати вирішення ситуації перед іншими студентами розігравши діалог на цю тему.

Прикладом такого діалогу може бути наступний, де студенти намагаються відпрацювати побудову речень без підготовки використовуючи різні граматичні часи:

Lisa: Hallo Sofia, ich habe eine Frage an dich! Sie haben die Belästigung von Vika durch unseren Chef bemerkt, dieses Verhalten erscheint mir inakzeptabel.

Sofia: Hallo. Oh, Lisa, so ist mir das aufgefallen, mir kommt es so vor, als könne man diese Taten Mobbing nennen, davon habe ich in der gestrigen Zeitungsausgabe gelesen.

Alex: Ich glaube, er hat nur Spaß gemacht!

Lisa: Ich denke, die Lage ist ernst. Es lohnt sich, dies mit anderen zu besprechen und dem Management eine Lösung für dieses Problem vorzuschlagen.

Sofia: Du hast recht.

Karina: Ich denke, um dieses Problem zu lösen, lohnt es sich, einen Psychologen in das Team einzuladen: Die Durchführung von Schulungen ist effektiv und erschwinglich.

Alex: Ich schlage vor, unseren Teamleiter um Rat zu fragen, er weiß, wie man Konflikte löst!

Lisa: Okay, wir werden versuchen, ihn zu sehen, bevor wir zum Psychologen gehen.

Ця вправа може бути розглянута як рольова гра, оскільки вона потребує активної співпраці та колективного обговорення ідей для досягнення спільної мети. Ця діяльність дозволяє студентам висловити свої думки, обмінятися ідеями з партнером, а потім представити їх перед класом. Такий підхід сприяє розвитку навичок комунікації, вмінню переконувати, вести діалог та дискусію.

Ця вправа покращує мовленнєві та міжособистісні навички студентів, оскільки спонукає їх активно обговорювати професійні ситуації німецькою мовою. Завдяки груповій роботі студенти мають можливість вдосконалити свої навички

говоріння та вживання різних граматичних конструкцій. Вони також вчать знаходити компроміси та ефективні способи вирішення конфліктів, що може бути корисним у майбутній професійній діяльності.

Вправа 4

Мета вправи: розвиток рецептивних мовленнєвих навичок, розуміння іншомовного мовлення під час аудіювання, а також загальне засвоєння інформації та обговорення правил роботи в команді під час повсякденної робочої ситуації в офісі.

Тип вправи: робота в парах

Аспект: Рецептивний. Цей аспект мовленнєвої діяльності здатний сприймати та розуміти мовлення, що надходить від інших людей або текстів, які чуєте або читаєте. Це охоплює розуміння мовлення на слух (усний аспект) та читання (писемний аспект). Якщо ви слухаєте або читаєте текст на іншій мові, ваш рецептивний аспект діє, допомагаючи вам зрозуміти зміст та інтерпретувати інформацію.

Aufgabe: Die Studierenden sollen sich die Audioaufnahme an, um sich mit den Regeln des Unternehmens und der Arbeit im Büro vertraut zu machen. Einige der Regeln werden nicht wahr sein, zum Beispiel: Kommen Sie immer zu spät zur Arbeit. Anschließend sollten sich die Schüler die Regeln in Erinnerung rufen und diskutieren, welche davon wahr sind und welche nicht.

Мета цієї вправи відбувається в розвитку навичок рецептивного мовлення, розуміння іншомовного мовлення під час слухання, а також в загальному отриманні інформації та обговорених правилах роботи в колективі. Крім того, вправа ускладнює розвиток навичок активного слухання, взаєморозуміння та взаємодоповнення в групі. Учасники також мають можливість висловити свою думку та переконливо її аргументувати, що сприятиме розвитку навичок усного вираження думок і підтримує активний мовленнєвий обмін у групі.

Ця вправа реалізується в парі з активним обміном думками та ідеями між учасниками. Якщо кожен учасник має можливість висловити свою думку та отримати зворотний зв'язок з іншими групами членів, це сприяє більшому повному

розумінню предмета обговорення та формування загальної позиції групи щодо нього.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль

Вправа 5

Мета вправи: мета цієї вправи полягає в поєднанні розвитку мовленнєвих навичок, розуміння іноземної мови та стимулювання взаємодії між студентами. Робота з текстами про положення підприємства допомагає студентам підготуватися до можливих ситуацій у майбутній професійній діяльності, де вони можуть зіткнутися з подібними матеріалами.

Тип вправи: робота в парах (діалог-дискусія)

Аспект: Рецептивний. Цей аспект мовленнєвої діяльності відноситься до здатності сприймати та розуміти мовлення, яке до вас приходить, чи то у вигляді усного мовлення, чи у письмовій формі. Це означає розуміння слів, фраз, ідей та повідомлень, які вам надходять, без необхідності відповідати на них або виробляти власні мовленнєві висловлювання.

Aufgabe: Die Studierenden werden in Zweiergruppen eingeteilt und erhalten Texte der Betriebsordnung in deutscher Sprache. Die Aufgabe besteht darin, die Hauptaspekte der veröffentlichten Materialien zu lesen und auswendig zu lernen. Analysieren Sie und präsentieren Sie sich gegenseitig die Antwort auf ihre Meinung zu dieser Situation: Was hat am meisten beeindruckt und was ist ihnen am meisten in Erinnerung geblieben?

Мета цієї вправи полягає в розвитку навичок розуміння прочитаного тексту на німецькій мові та вміння висловлювати свою думку на основі зрозумілого матеріалу. Основні цілі вправи включають: Розвиток навичок читання: Студенти отримують можливість вчити текст на німецькій мові, що сприяє розвитку їхніх навичок читання та розуміння іноземної мови. Запам'ятовування ключових аспектів: Учасники вправи повинні вміти виділити та запам'ятати головні аспекти тексту, що допомагає вдосконалити їхні навички узагальнення та усвідомлення важливої інформації. Розвиток навичок висловлювання думки: Після читання

тексту студенти взаємодіють між собою, щоб обговорити свої враження та думки про прочитане. Це сприяє розвитку навичок висловлювання думок та обґрунтування своїх поглядів.

Інша важлива складова цієї вправи - це розвинути навички розуміння та аналізу текстів на німецькій мові, а також навички висловлювання власної думки на основі прочитаного матеріалу. Робота в групах допомагає досягти цієї мети з кількох причин: Сприяння взаємопідтримці: Учасники можуть обговорювати текст разом і спільно зрозуміти його зміст та ключові моменти. Якщо один студент не розуміє частину тексту, інший може надати пояснення або допомогти в тлумаченні. Збагачення різноманітності поглядів: Різні учасники можуть помітити та визначити різні аспекти тексту, що може призвести до більш повного розуміння матеріалу в цілому.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль

Вивчення мови - це процес, що вимагає багато практики та активного застосування набутих знань. Описані вправи надають студентам можливість не лише вдосконалити свої навички у німецькій мові, але й розвивати навички спілкування у різних ситуаціях. Вони сприяють підвищенню впевненості у власних здібностях, розширенню лексичного запасу, вдосконаленню граматичних конструкцій та навичок аудіювання та вимови. Крім того, ці вправи стимулюють інтерактивне спілкування та сприяють формуванню комунікативних навичок, що є надзвичайно важливим у процесі вивчення будь-якої мови. Завдяки цим вправам студенти отримують можливість використовувати набуті знання в реальних ситуаціях, що сприяє їхньому зростанню як мовців та сприяє успішному вивченню німецької мови.

Тому для формування професійно-комунікативної компетентності студентів, що отримують вищу освіту в технічних спеціальностях, основна увага зосереджується на залученні їх до різних типів інтерактивних вправ, спрямованих на розвиток та закріплення навичок у веденні діалогу. Це включає адекватне розуміння комунікативних ситуацій, вміння обирати відповідні мовні формули та

реагувати на фрази співрозмовника. Крім того, велика увага приділяється професійній мотивації для активної участі в процесі спілкування.

Висновки до Розділу 2

Розділ 2 систематично досліджує методику формування діалогічного мовлення серед студентів, що не спеціалізуються в мовах.

Підрозділ 2.1 пропонує ретельний аналіз етапів і цілей, необхідних для досягнення мовленнєвої компетентності. Це включає реплікування, застосування міні діалогу та ведення діалогів різних функціональних типів. Зазначені етапи є основними мовленнєвими навичками, які мають бути сформовані в студентів немовних вищих навчальних закладів на рівні володіння мовою А2.

У підрозділі 2.2 розглядається типологія вправ, спрямованих на розвиток діалогічного мовлення. Вони включають у себе різноманітність активних методів, таких як рольові ігри, діалоги, групові обговорення тощо. Ці вправи спрямовані на стимулювання мовленнєвих навичок та покращення комунікативної компетентності у студентів немовних вищих навчальних закладів, які вивчають німецьку як другу іноземну мову.

Підрозділ 2.3 демонструє систему вправ для навчання, спрямованих на практичне використання мови для студентів немовних вищих навчальних закладів, розглядаючи робочі ситуації «у офісі». Вони розроблені для створення аутентичних мовних ситуацій та підвищення рівня володіння мовою у можливих майбутній робочій атмосфері.

Цей розділ надає вичерпну методичну підтримку для формування діалогічного мовлення студентів немовних спеціальностей, готуючи їх до ефективного спілкування та практичній діяльності в майбутній сфері роботи.

Висновки

Навчання німецькомовного спілкування на практичних заняттях у немовних закладах вищої освіти вимагає комплексного підходу, який враховує як психолого-дидактичні передумови, так і методику навчання діалогічного мовлення. В результаті досліджень в цій науковій роботі виявлено ряд важливих аспектів, які слід враховувати для успішного формування мовленнєвої компетентності студентів нефілологічних спеціальностей.

За результатами дослідження ми можемо зробити такі висновки:

1. Зазвичай виділяють п'ять головних цілей в навчанні мови як другої іноземної: практичну, освітню, виховну, розвивальну та професійну. Основною метою навчання німецької мови за професійним спрямуванням було визначено як: розвиток у студентів професійно-орієнтованої міжкультурної комунікативної компетентності. Іншомовна комунікативна компетентність – це сукупність навичок, умінь та знань, яка дає студентам можливість вдосконалювати свої навички в читанні, аудіюванні, письмі та говорінні, а також розвивати аналітичне та систематизуюче мислення.

2. У психологічних передумовах організації німецькомовного спілкування нами було визначено, що групова динаміка та взаємодія між студентами можуть суттєво вплинути на їхню здатність ефективно спілкуватися на німецькій мові. Так само як і негативний психологічний клімат, такий як конфлікти в групі, негативні стереотипи, або недружні відносини, може створити стрес і перешкоди для вільного спілкування. Студенти можуть відчувати сором або невпевненість у собі через страх бути осудженими або не прийнятими в групі.

3. Проаналізовані форми роботи для формування німецькомовної компетентності показали, що свідома зміна форматів навчання під час занять є важливим інструментом для залучення всіх учасників навчального процесу, так як у кожній дослідженій формі, як у роботі в парах, так і роботі в групах є свої переваги та недоліки, які можуть бути уникнені при чергуванні методів.

4. у немовних вищих навчальних закладах у мовних курсах студенти повинні сформулювати специфічну іншомовно-мовленнєву комунікативну

компетентність, яка має бути прямо пов'язана з їхньою майбутньою професією. Таким чином, були запропоновані моделі взаємодії студентів у курсі навчання, а саме: 1) студент-зміст; 2) студент-викладач; 3) студент-студент.

5. Після розгляду та дослідження поняття вправа ми розробили свої вправи для розвитку вмінь діалогічного мовлення студентів немовних вищих навчальних закладів. Для цього нами були розглянуті типи діалогу та їх головні функції, а саме: Діалог – розпитування, Діалог – домовленість, Діалог - обмін враженнями та Діалог – дискусія та запропоновані рецептивні та продуктивні види вправ на кожен із типів для розвитку вмінь діалогічного мовлення у студентів немовних вищих навчальних закладів.

Висновки до розділу 1 підкреслюють необхідність врахування психологічних особливостей студентів при розробці та впровадженні методів навчання німецькомовного спілкування, а також акцентують увагу на важливості різноманітних форм роботи для успішного формування мовленнєвої компетентності.

Розділ 2 розглядає методику навчання діалогічного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей. Визначені етапи і цілі формування мовленнєвої компетентності, а також представлена типологія вправ для розвитку діалогічного мовлення. Система вправ для організації німецькомовного спілкування на практичних заняттях допомагає студентам активно використовувати мову в аутентичних ситуаціях та покращує їхні комунікативні навички.

Висновки до всієї наукової роботи підкреслюють важливість інтеграції психолого-дидактичних передумов і методики навчання для ефективного формування німецькомовного спілкування серед студентів нефілологічних спеціальностей. Зазначається, що вивчення німецької мови має стати не лише процесом засвоєння лексики та граматики, але й засобом розвитку комунікативних навичок, необхідних для подальшої професійної діяльності студентів у міжнародному середовищі.

Результати цього дослідження можуть бути використані як база для подальших досліджень та моделювання концептів навчання студентів немовних

спеціальностей у вищих навчальних закладах. Перспективним вбачаємо дослідження засобів створення розробки інтерактивних методик навчання студентів немовних навчальних закладів за допомогою штучного інтелекту з відстеженням змін поведінки, оцінок та виникненням нових стереотипів, а також дослідження лінгвістичних та психологічних чинників при побудові методики курсу.

Список використаних джерел

1. Баб'юк, О. В. (2019). Формування професійно орієнтованої англomовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму. (Дис. канд. пед. наук). Київ с. 27-30
2. Адамович А.Є. Формування і розвиток мовної особистості студента при вивченні дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Українська література: проблеми і перспективи: матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної Інтернет-конференції / укл. О.А.Огульчанська, В.Г. Зотова, Л.П. Копейцева. Мелітополь : Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2020. С. 7–9.
3. Беляєва О. М. До питання щодо класифікації вправ у вітчизняній і зарубіжній лінгводидактиці (оглядова стаття) / О. М. Беляєва, Ю. В. Лисанець // Аспекти дослідження іноземних мов і лінгводидактичні основи викладання : зб. наук. праць. – Полтава, 2017. – Вип. 17. – С. 6–15.
4. Шарова Т., Шаров С., Бородихіна О. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Вип. 29. Т.1. 2017. С. 74–76.
5. Задорожна, І. П. (2012). Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англomовною комунікативною компетенцією. (Дис. докт. пед. наук). Київ. С. 15-20
6. Козубська, І. Г. (2017). Типологія комунікативних стратегій і тактик у межах прагматики тексту (на матеріалі англomовних монографій з інформаційних технологій). *Science and Education a New Dimension. Philology*, V(37), Issue 137, 30–34.
7. 3. Dolinin K. Implicit content of utterance. *Interpretation of a text*. М.: Academy, 2007. с. 174.
8. Діалог. Форми привітання (спікери Т. Шарова та А. Землянська). URL: https://www.youtube.com/watch?v=R2QCNVJ0SY4&list=PLpp6oSkuQwH8_qTosiOijQ1bZTZj06sKT&index=2.

9. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. – 2-ге вид., випр. і переоб. / кол.авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с
10. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні / В.В.Черниш // Іноземні мов. – 2011. – № 3. – с. 15 – 22.
11. Комогорова М. І. Педагогічне забезпечення міцності знань з предметів гуманітарного циклу (на прикладі вивчення англійської мови) / М. І. Комогорова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. - 2017. - Вип. 58. - С. 77-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2017_58_14.
12. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. Навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах// Іноземні мови №4/2012 (72) с.11-27
13. Сошенко С. М. Еволюція методів викладання іноземної мови. Педагогічний процес: теорія і практика (1) 2014. – с.22-27.
14. Сослюк О. Ситуативність діалогічного мовлення в лінгводидактичному аспекті. Теорія і практика викладання іноземної мови (2).2007 – с.208- 211.
15. Явоненко М.В. Система творчих завдань між предметного характеру як засіб розвитку літературних творчих здібностей. «Теорія навчання», М.В. Явоненко – Чернігів, 2007. – с. 127-141.
16. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
17. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. - 2012. - № 2. - С. 19-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_2_5.
18. Селіванова, О. О. (2008). Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К.

19. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П., Дегтярьова Ю.В. Методика навчання англійської мови студентів-психологів, Дніпро: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2011, 264 с.
20. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Издательство ИКАР, 2009. 448 с.
21. Терещук, Д. Г. (2013). Формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій. (Дис. канд. пед. наук). Тернопіль.
22. Хомик, А. Ю. (2022). Комунікативні стратегії – компоненти стратегічної компетентності в усному англійському професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. Актуальні питання гуманітарних наук: збірник наукових праць, 47, Т. 4, 244-250. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-41>
23. Bachman, L. (1990). Fundamental considerations in language testing. New York: Oxford University Press. с. 66-70
24. Хижун Я.В., Дишлева С.М. Розвиток діалогічного мовлення у студентів ЗВО: аспекти та перспективи використання. Наукові записки [Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова]. Серія: Педагогічні науки : збірник наукових статей / упоряд. Л.Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Вип. СХХХХІІІ (143). С. 197–202
25. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
26. Ніколаєва, С. Ю. (2002). Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Ленвіт. с. 103-109
27. Горошкіна О. М., Караман С. О., Бакум З. П. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі : навч. посіб. / за ред. О. М. Горошкіної, С. О. Карамана. Київ : АКМЕ ГРУП, 2015. 250 с.
28. Колодій Н. В. Сутність професійної мовленнєвої компетентності бакалаврів соціальної роботи.
29. Освітні обрії. 2018. Т. 47. № 2. С. 53 – 56.

30. Кучерук, О. А. Формування лексичної компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням методу проектів. Українська мова і література в школах України . 2018. № 1. с. 26-31.
31. Бойко Н. В. Шкільний курс німецької мови з методикою викладання: Навчально-методичний комплекс дисципліни / Н. В. Бойко. – Кам'янець-Подільський: видавець Зволейко Д. Г., 2008. – 176 с.
32. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: Навчальний посібник / О. І. Вишневський. – К.: Знання, 2011. – 206 с.
33. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
34. Methodische Grundlagen für der Deutschunterricht in der Mittelschule [Текст] – Методичні засади навчання німецької мови в середній школі: навч. посіб. / А. М. Жовківський, В. І. Кушнерик. – Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 168 с.
35. Миньяр-Белоручев Р. К. Методика обучения французькому языку / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М.: Рипол Классик, 1990. – 225 с.
36. Funk Hermann, Kuhn Christina, Skiba Dirk, Spaniel-Weise Dorothea, Wicke Rainer E. «Aufgaben, Übungen, Interaktion» Vorschau DLL4: unter Mitarb. v. Julia Ricart Brede – München: Klett-Langenscheidt, 2017. с. 71-74
37. Funk, Hermann. «Methodische Konzepte für den Deutsch als Fremdsprache – Unterricht». In: KRUMM, Hans-Jürgen et al. (orgs.) Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch, v. 1, Berlin/New York: de Gruyter, 2010, с.940–952.
38. Goethe-Institut «Handbuch zur Durchführung einer Fort- und Weiterbildung mit Deutsch Lehren Lernen» – 2013, с.11.
39. Сошенко С. М. Еволюція методів викладання іноземної мови. Педагогічний процес: теорія і практика (1) 2014. – с.22-27.
40. Редько, В. Г. та інші. (2021). Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Міністерство освіти і науки України. с. 15-23

41. Редько, В. Г. (2021). Дидактичне моделювання мовленнєвих ситуацій як засобів компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*, (1), с. 30–42.

42. Полонська, Т. К. (2017). Сутність компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту педагогіки НАПН України*, (22), Ч. 2., с. 294–300.

43. Соловей Л.С. Компетентнісний підхід і оптимізація туристичної освіти. *Людський капітал в умовах трансформації українського суспільства: Міжнарод. наук. конф. викл., асп. і студ. /Зб. тез. К.: Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України*, 2014. с. 23-24.

44. Bimmel, P., Rampillon, N. (1999). *Lernerautonomie und Lernstrategien*. Langenscheidt: Berlin-München-Leipzig. с. 10-18

45. Cohen, A., Macaro, E. (Eds.). (2007). *Language learner strategies: Thirty years of research and practice*. Oxford: Oxford University Press. с. 63-70

46. Tavakoli, H. (2013). *A Dictionary of Language Acquisition A Comprehensive. Overview of Key Terms in First and Second Language Acquisition*. Rahnama Press. с. 18-25